Ч. 12. Poeztowa należytośc opłacono ryczałtem.

Львів, неділя 23. березня 1930 р.

Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Гелеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Наше становище.

У. Н. Д. О. про сучасні болячки українського народу в Польщі і на Радянській Україні.

Резолюції Ц. К. Укр. Нац. Демокр. Обєднання.

1) Центральний Комітет вислухавши звіту Української Парл. Репрезентації з її діяльности за час останньої сесії польських законодатних установ, приймає його до відома та апробує й одобрює засадничу політичну лінію і тактику Укр. Парл. Репрезентації.

2) Центральний Комітет протестує проти нових 4-ох урядових законопроєктів про військову кольонізацію на українських і білоруських землях, які є тепер на порядку нарад сойму, а які передбачають нові запаси землі під військову кольонізацію у той час, коли українське селянство загибає від малоземелля. Также рішучо Ц. К. протестує проти намíреної урядом продажі кольоністам української церковної землі на Холмщині і Підляшу.

3) Ц. К. протестує проти намагання польських партій у соймі обмежити права повітової і громадської самоуправи на українських землях. Зокрема протестує проти законопроєктів про виборчу ординацію до повітових рад та сільських і міських громад в Галичині, які мають штучно і несправедливо запевнити в самоуправі польську більшість, та проти постанови законопроєкту, що радні сільських і міських рад мусять знати в слові і письмі польську мову. Це в нечуваний спосіб нехтує права української мови і суперечить постановам міжнародніх договорів, а в практиці дає адміністрації широкі можливости до надужить.

4) Ц. К. стверджує, що польська держава і ціле польське громадянство дальше займають наскрізь неґативне відношення до найбільше життєвих потреб українського народу та взагалі не почуваються до ніяких обовязків супроти міліонів громадян української національности. Зокрема Ц. К. стверджує, що в державному бюджеті Польщі на 1930-31 рік цілковито знехтовано культурні та господарські інтереси українського населення, що виявилось у відкиненні усіх річевих внесків Українського Клюбу часто голосами всіх польських ґруп у соймі тоді, коли бюджет вишрубовано до величезної суми трьох міліярдів золотих.

5) Ц. К. протестує проти дальшого штучного підтримування польською владою хаосу і безладдя у справах православної церкви в Польщі. Ц. К. вважає недопустимим вмішування міністра віросповідань, як світського адміністраційного чинника, до таких суто внутрішніх церковно-православних справ, як справа собору православної церкви. Стоючи на програмовому становищі Укр. Нац. Дем. Обєднання — „значіння церкви в житті народу“ — Ц. К. рішуче заявляється проти зазіхання на стан посідання однаково грек. кат. що й православної церкви в Польщі з якоїб це не було сторони і тому одобрює тактику Українського Клюбу, який виступив проти цього роду засобів підривання екзистенції та обезправнювання православної церкви, як т. зв. ревіндикаційні процеси. Ц. К. доручає Президії і надалі піклуватися якнайширше цими справами і вірить, що український православний нарід Волині, Холмщини, Полісся та Підляша вийде побідно з боротьби за свою віру і церкву, яку веде на два фронти — проти польської влади і клєру та московського русифікаторського духовенства.

6) Ц. К. з обуренням стверджує, що Москва повела новий страшний наступ на саму підставу істнування українського народу, цим разом у формі колєктивізації, руйнуючи всю працю й здобутки та касуючи земельну власність, що була все головною підвалиною буття, культури і політичного розвитку української нації. Ц. К. протестує проти насильного перетворювання відвічних самостійних індивідуальних господарств у т. зв. колєктиви і проти переміни українських сіл у касарняні поселення, чим Москва намагається знищити українську націю як історичну та політичну індивідуальність. Ц. К. Укр. Нац. Дем. Обєднання глибоко співчуває всьому селянству Наддніпрянської України та вірить, що більшовицький експеримент колєктивізації закінчиться поразкою для комуністів і принесе перемогу селянству.

7) Відчуваючи глибоко весь траґізм положення вірних української автокефальної церкви як і всіх інших церков на Україні та в цілому Радянському Союзі у звязку з московсько-більшовицькими переслідуваннями віри, церкви, духовенства і вірних, Ц. К. якнайенерґічніше протестує проти московсько-більшовицького релігійного терору, висловлює щире співчуття всім його жертвам та апелює до всього культурного світу, щоби він став в обороні потоптаних більшовиками найелєментарніших прав кожної людини, а саме: прав на свободу її совісти і віри та вільного вияву релігійних почувань у питомих для кожної релігії формах.

Причини селянської нужди.

В часі сенатської дискусії над буджетом міністерства рільництва 8. березня ц. р. сен. Кузьмин виголосив промову, в якій кинув світло на страшне положення нинішного села.

Промовець ствердив, що знижка цін на хліборобські продукти не є головною причиною нинішньої катастрофи хліборобства. — В 1923 р. ціни хліборобських продуктів були такі низькі, що треба було платити 400 кґ. жита за одну пару чобіт, а все таки не було тоді такої хліборобської скрути, як сьогодня. Найбільша катастрофа цього рокуне довелаби до зубожіння села і не вигонилаби десятки тисяч селянського населення за границю на непевну долю. Головною причиною нинішньої катастрофи є політика всіх польських урядів супроти хліборобства, зокрема українського. На терені всіх чотирьох східних воєвідств, які мають виключно хліборобський характер, нема ані одної української хліборобської державної школи. Єдине поважне українське хліборобське Т-во „Сільський Господар“ було позбавлене якої-небудь допомоги з боку того державного бюджету, який спирається на податках селянина.

Дальше промовець наводить приклади польської політики супроти українського хліборобства. Вказує на діяльність ріжних комісій, покликаних на основі міністеріяльного розпорядку з січня 1929 р., які мають опрацювати господарський плян для кожного повіту на 5 літ. До тих комісій не покликується фахівців з таких інституцій, як „Сільський Господар“ чи Кооперативний Союз, лише місцевих польських інтеліґентів, які не мають поняття про господарські справи. Слово „кредит“ для українського селянства не істнує. Він знає лише слово „лихва“. Навіть Банк Рольни 10 літ по війні переводить вальоризацію затягненої перед війною позички Краєвого Банку, не беручи під увагу зложених у свому часі заяв на амортизацію тих позичок.

Спосіб накладання і стягання податків на селянство є системою зовсім плянового нищення селянства. Селянин ніколи не знає, кілько має платити і за що платити. Знає лише, що постійно має платити і все чигає на нього екзекутор. Екзекутор видає свідоцтво маєткового стану і платних здібностей селянина, а відклик до вищих інстанцій не має значіння. Село стало предметом практик екзекуторів, поліціянтів, коминярів, наказних війтів і т. д. і не дивниця, що село того наступу не витримало. Не витримало навіть сім хлопських шкір.

Опісля промовець зясовує тісний звязок хліборобського розвитку зі справою самоуправи і дає картину убожіння і пролєтаризації села. Читає податкові звіти селян на доказ, що в одному дні приходять до одного селянина часом аж сім екзекуторів за ріжні податки, а кожний з них приносить накази платности за податок, за проволоку і екзекуцію. Не дивниця, що в бюрі посередництва праці в Тернополі зголосилося на виїзд 9.000 людей, а між ними т. зв. богатирі. Це починається масова втеча.

Маємо право казати, що польська господарська політика завела українського хлібороба в пропасть і маємо право жадати і домагатися, щоби в нинішній критичній хвилі польська політика звернула бодай частинно українському хліборобові те, що брала від нього за 10 літ. Однак українці такого жадання не хотять ставити, маючи вже досить тих моральних проповідей, якими їх вічно кормлять в польських законодатних палатах. Жадається крім виконання всіх законних обовязків ще якоїсь льояльности. Це жадання льояльности є лише покришкою на оправдання своєї політики. Українські представники в польських законодатних палатах є мимовільними учасниками парляментарної комедії, бо бачуть, що при одночасній катастрофі хліборобства польський парлямент не має сили тій катастрофі запобігти.

Відгомін виборчих надужить.

Найвисший Суд буде ще до кінця березня розглядати протести проти виборів до сойму й сенату в 1928-ому році. Який буде вислід дальших розправ Н. Суду, годі предбачити, але зате вже досі маємо уневажнені вибори аж у 5 виборчих округах — у 4-ох соймових і 1-ій сенатській окрузі. Це є найкращим доказом того, як переводились вибори у 1928 р.

Але зразковими під тим оглядом були вибори в тернопільській окрузі. Там дістала 18-ка 133.910 а 1-ка 108.579 голосів і обі листи провели по 4-ох кандидатів. Дуже маленьке число рішало про те, чи 18-ка повинна була дістати 5 мандатів, а 1-ка 3, чи обі листи по 4 мандати. Після справоздань з обводових комісій 18-ка мусіла дістати 5 мандатів, але окружна комісія так попереставляла цифри, що 5-ий мандат 18-ки припав одинці. Прм. в громаді Чорнокінці Великі (пов. Копичинці) на 18-ку впало 1063 голосів, а на 1-ку 151. Окружна комісія переставила цифри: 18-ка — 151, а 1 — 1063. Кілька таких випадків і мандат 18-ки перекинено на 1-ку.

На днях розглядав цю справу Найв. Суд і признав, що дійсно через такі надужиття 1-ка дістала 1 мандат неслушно. З того приводу 31-го ц. м. Н. Суд оголосить присуд, яким уневажнить 1 мандат 1-ки і признає його 18-ці, або уневажнить цілі вибори і тоді Тернопільщина малаби нові вибори.

Справа з виборами в Тернопільщині дуже повчаюча. У нас часто можна почути: ет, там без мене обійдеться. А тут саме й виявляється, як то часом навіть один голос може заважити на висліді виборів.

Колиб приділено 18-ці один мандат в тернопільській окрузі, то до сойму війшовби ще один наш посол п. Олекса Яворський, визначний громадський діяч у Підгайцях. Натомісць зі стратою одного мандату в Тернопільській окрузі 1-ка стратилаб ще один мандат з державної листи.

Вязниці в Польщі

Польща має 332 вязниці, які мають приміщення для 34.868 осіб. Сама Варшава має 36 вязниць для 9.620 осіб. Всі ті вязниці майже повні, бо минулого року було в вих 25.073 особи, в самій Варшаві 7.458, у Львові 4.215, у Вильні 3.325. У карних вязницях Польщі сидить тепер 13.413 осіб, у слідчих 11.458, з того 1.210 жінок.

Найгустійше заселені є вязниці у Вильні, де на 100 місць припадає аж 108 вязнів, так що вязниці є перелюднені. Політичних вязнів нараховують Польші 2.449, з чого 189 жінок.

Українці на Волині перед важним завданням.

За короткий час свого національного пробудження українці на Волині перейшли дуже тяжку школу. Але зате й багато дечого навчилися. Не на словах, а з досвіду навчилися, як треба розуміти панські обіцянки. Навчилися, що разом — то вони сила, а вроздріб — ніщо. В кінци навчилися, що й між своїми не все золото, що світиться.

Після такої науки булоби дуже легко вгадати, як випаде іспит, який українці на Волині мають ось ось здавати; — як пройдуть доповняючі вибори, які відбудуться на Волині 18-го й 25-го травня ц. р. Так, булоби легко, колиб, по правді сказати, не занадто тяжка була та школа, яку за короткий час пройшли українці на Волині. Ця школа на спілку з господарською скрутою, яка саме тепер придавила головним чином все наше селянство, так пригнобила волинських українців, що багато їх попало просто у зневіру. Думка, яка зродилася на волинському селі зараз по виборах 1928 р., ще й досі не щезла. Ця думка — це — зовсім не йти до слідуючих виборів.

Таку думку могла зродити лише зневіра, яка ніколи ще нікого не довела до добра. І тут вона є руйнуючою. Це все одно, що самому собі приложити бритву до горла. Це все одно, що добровільно зречися свого права і віддати його тому, кому якраз не хотілосьби того права давати. Бо чи ми самі вибиремо собі заступників, які працюватимуть на нашу шкоду, чи таких заступників вибере без з нас хтось інший, то це не змінює справн. Нас будуть нищити. І тому таку думку треба завчасу викинути собі з голови. Поки живемо, мусимо це виявляти нашим рухом і працею. А невдачі завсігди були і будуть на шляху до побіди. Не у невдачах річ, а в кінцевій побіді.

Тепер питання, як голосувати? При інших умовинах на нього булоби трудніще відповісти. Але тепер вже немає тих труднощів, які були прм. в 1928 ому році. Тепер є досвід з того року, тепер вже на підставі фактів можна осудити висліди 1928-го року. Ще в 1928-ому році можна було дурити волиняків неправдами про життя і працю українців у Галичині. Тепер для неправди немає місця. Найсильніщий Український Клюб у соймі і найбільша праця послів того клюбу найвиразніще показують, якими думками живе український нарід в Галичині, якими шляхами йде у своє майбутнє. Тими самими шляхами мусять іти й волиняки, бо вони-ж не що інше як така сама частина великого українського народу, що й галичане. Тим більше, що волиняки бачуть добрі успіхи праці тієї величезної більшости українців у Галичині, яку представляє у соймі Український Клюб.

Цей Клюб вийшов з листи Ч. 18. Ясно, що волиняки можуть його підсилити лише голосуючи на 18-ку. Треба невеликої праці серед волиняків, щоби розвіяти у них зневіру, а після цього можна бути певним, що вони сповнять свій обовязок так, як цього вимагає український національний інтерес.

Зі сойму і сенату.

В соймі вибухла знову боротьба між урядом і соймом, що довела до уступлення всіх міністрів, як про це пишемо на окремому місци. З тої причини соймові засідання припинились, але йде дальша робота в комісіях.

Для нас найцікавіші наради земельної комісії, де поляки хотять, як відомо, переперти проєкти військових кольонізаційних законів. Українські посли борються з тими проєктами і покинули вже двічи комісію, домагаючись відложення цеї справи. Крім посла Луцького промовляли посли **Баран** і **Заваликут.** В тійже комісії промовляв пос. **Баран** проти рабункової лісової господарки в Карпатах і східніх воєвідствах.

В скарбовій комісії радили над зміною протиалькогольного закону. Пос. **Кузик** домагався такої зміни, щоби заскарження протиалькогольної ухвали перед адміністраційний трибунал не здержували виконання ухвали в громаді.

Пос. **Тершаковець** підчас дискусії в земельній комісії над способом полекші для хліборобів поставив цілий ряд домагань задля злагідження господарської скрути в краю. Ці домагання торкаються збіжевої політики, рільничого кредиту, податкових справ, митної політики, залізничої тарифи і т. п. (Точнійше про це в слідуючому числі).

В часі буджетової дискусії в сенаті цілий ряд українських сенаторів виголосив промови, заступаючись за інтереси українського народу. Перший промовляв 7. ц. м. голова Українського Сенатського Клюбу, сен. **Горбачевський,** звертаючи увагу на важке положення українського населення під Польщею. Сен. **Троян** проголосив заяву проти військового осадництва на українських землях і примусового викупу ерекціональних дібр колишніх гр. кат. парохій на Волині і Холмщині. Сен. **Кузьмин** промовляв двічи, при буджеті мін. рільництва і буджеті мін. торговлі і промислу, зясовуючи безвихідне господарське положення українського селянства.

Замітна була промова сен. **Децикевича,** що зясував відношення поляків до українців, для яких не істнують ніякі конституційні права.

Сен. **Бараник** промовляв двічи: при міністерстві почт і телеґрафів, виказуючи відношення дирекції почт до урядовців українців, та при буджеті мін. військових справ, розкриваючи польську політику супроти українських жовнірів і заявляючись за скороченням військової служби.

При буджеті міністерства, освіти 12. ц. м. виголосив велику промову сен. Галущинський, що зобразив страшне положення українського шкільництва. Сен. **Троян** забирав голос при буджеті мін. справедливости і представив відносини у східно-галицькому судівництві, зазначуючи, що українське громадянство тратить довіря до польського правосуддя. При точці ренти й емеритури промовляв сен. **Децикевич,** домагаючись управильнення емеритур бувших службовиків, цивільних і військових з австрійських часів.

При буджеті мін. публичних робіт промовляв сен. **Макух,** виказуючи хиби лісової і дорогової господарки у Сх. Галичині, занедбання реґуляції рік, відбудови краю і т. п.

При голосуванню над буджетом внесення Українського Клюбу на відкинення буджету впало. Сенат приняв більшістю голосів цілий буджет з незначними змінами і з тими поправками буджет поверне назад до сойму.

Зміна польського уряду.

Як з кінцем грудня м. р. утворився новий польський уряд і голова його, проф. Бартель заявив, що хоче працювати в згоді зі соймом, ніхто цьому не вірив, бо загально відомо, що як довго Польщею рядить Пілсудський, до зміни способів правління не прийде. І справді в Польщі осталось все по давному. В останньому часі розгорілась знову боротьба між урядом і соймом.

З хвилею, як сойм і сенат ухвалили урядови державний буджет, голова міністрів Бартель заграв у відкриті карти. На засіданні сенату 12. ц. м. він виступив з гострою промовою проти соймових послів, яким закинув, що вони нічого не розуміють, нічого не роблять і задармо беруть гроші. Вони виконують тільки приказн своїх партійних провідників, голосуючи за їх вказівками. Такий парляментаризм не доріс до свого законодатного завдання і не годен співпрацювати з урядом.

Різку відповідь Бартлеви дав з місця сенатор Струґ (польський соціяліст), котрий випросив собі, щоби премієр вибирав собі сенат за місце до уділювання доган соймові. Крім того соймові опозиційні клюби рішили порахуватися з Бартлевим урядом і його повалити, вносячи в соймі недовіря двом міністрам: Присторови і Червінському.

Звертає увагу, що премієр Бартель виступив в сенаті після наради з марш. Пілсудським, а дехто каже, що ціла його промова була уложена на цій нараді. Виступ Бартля вяжуть дальше з приготованнями опозиційних клюбів потягнути до відповідальности давних міністрів за буджетові переступлення на суму близько 600 міліонів в р. 1927/28, між іншими б. міністра Складковського, що змарнував 8 міліонів на соймові вибори.

На засіданні сойму 14. ц. м. прийшло до розправи. Польський соціялістичний клюб поставив внесок на недовіря міністрови праці і суспільної опіки, полк. Присторови за його господарку в Касах Хорих, в яких зніс самоуправу і встановив комісарів, що ведуть тепер бебістичну (урядову) політику. Рівночасно народовий (ендецький) клюб вніс заяву недовіря для міністра освіти Червінського за його шкільну політику. Іменем Українського Клюбу ці внесення попирав пос. Паліїв. Премієр Бартель зазначив, що всі міністри є солідарні і тому недовіря звертається проти цілого уряду. Одначе це не злякало сойму і він більшістю голосів ухвалив недовіря міністрови Присторови. В тій хвилі всі міністри вийшли зі сойму і вислали президентови Мосціцкому письмо з заявою, що уступають. Внесення на недовіря Червінському відпало, бо з уступленням уряду соймове засідання замкнено.

Що буде дальше, покажеться в найблищому часі. Покищо відомо тільки те, що президент Мосціцкі поручив утворити новий міністерський кабінет маршалкови сенату Шиманському. Сойм покищо мусить лишитися, бо ще мусить полагодити державний буджет, пересланий з поправками зі сенату.

Для українців зміна польського уряду є байдужна, бо наше положення в Польщі буде все однакове.

Борислав сміється.

Борислав гірко сміється. Сміється з бориславців, сміється з української буржуазії і пролетаріяту, сміється з цілого українського народу. Одного Борислава і його гіркого сміху вистарчить, щоби відкрити багато неправди, яку вмовляють у наш нарід, і ствердити багато гіркої правди, яка покутує в народі.

Як далеко сягнете оком з бориславської долини — всюди — і в долині і на горах порозкидані вертничі вежі, які висисають останки багацтв бориславської землі. Поглянеш на розбудований у Бориславі нафтовий промисл і головою похитаєш: багата наша земля. А згадаєш, на кого працюють вертничі вежі, і з сумом промимриш: який то наш український нарід бідний.

Колись не було тут отих деревляних веж. Під горою приютилося було маленьке сільце Борислав, яке нічим не ріжнилося від інших українських сіл. І не було в ньому чужинців. Лиш двох зайшлих поляків тут оженилися, але й ті скоро злилися в суцільній, українській масі села.

Тепер і сліду по селі немає. Весь простір покрили нафтові вежі. Зате у самій долині на українських ґрунтах бориславців розтягнулось довгою смугою місто Борислав. А в тому місті багатші й бідніші чужинці, великі промисловці багатирі з далеких сторін, чужі робітники у їхніх підприємствах, і між ними 15% української бідноти й нужди. Лиш згадка осталась, що все це було наше, що жили тут наші люде.

Ще тому літ не багато понад 20 війтував тут українець, потім бурмістрами були жиди, а тепер правлять містом бурмістри поляки. Колись українська громада мала величезні простори толоки і вигону і щоб до них не мали прав напливові жиди, українці створили християнську громаду, яка стала виключною власницею тих просторів. Тепер наплило чужих християн стільки, що у християнській громаді ще до якогось часу мають українці лиш слабенький голос. Величезний маєток, що вартий тепер по словах бориславців до міліона долярів, опинився в руках християн, але — не українців. Українцям час від часу перепадає з нього лиш невеликий відсоток у виді субсідій на українські установи

Борислав сміється. Бо збудували бориславці Народній Дім і винаймили в ньому салю для — чужого кіна. Сміється не з трудолюбивих бориславців, не з українців, що своїми жертвами збудували Народній Дім. Сміється з тієї української „буржуазії", яка не вміє збивати капіталів з багацтв рідньої землі. Сміється з того українського пролетаріяту, що воює з українською буржуазією і з нуждою обнявся під чоботом чужої буржуазії. Сміється з українського народу, який бавиться клясовою боротьбою і весь вгнувся під владою чужих народів.

І бориславці розуміють той сміх. Та й як-же його не розуміти?... Адже на їх очах їх добро переходить у чужі руки. Адже на їх очах пливе на їхню землю чужа буржуазія і тягне за собою свій пролетаріят. Адже їх самих засуджують на нужду, бо праця віддається тим, що напливають.

Цей страшний досвід навчив бориславців. У них тепер до 17 ріжних орґанізацій, товариств і установ, а всі вони лиш українські. Серед них інтеліґенти, міщани, ремісники, купці, робітники — а всі вони лиш українці. Бо між своїми треба ще дошукуватись ріжниць, а ріжниця між ними й чужинцями бє їх по найболючішому місці — по шлункові. Її не треба шукати

Бориславці взяли собі близько до серця сміх Борислава. Як на Борислав, може трохи запізно. Але не запізно для українського народу. Позакладали українські товариства освітні — загальні й робітничі — бо з браку освіти нашого народу зродився сміх Борислава. Український спорт і пласт — бо наша неповоротність відкрила до нас шлях для чужинців. Орґанізація жінок — бо без них у громадській роботі наш нарід тратив вже половину своєї сили. Українська захоронка для дітей — бо добрі громадяне виростають з добре вихованих дітей. Українська кооперація бо — лиш в нашому обєднанні є сила потрібна для сповнення наших завдань. Навіть українська нафтова кооператива — бо годі надіятись на неіснуючу українську буржуазію, щоби вона відвойовувала позиції, які захопила чужа буржуазія.

І Борислав радіє, що нарешті діждався таких бориславців. І радітиме українська земля, коли всі українці зрозуміють сміх Борислава.

Гр. Гл.

Під більшовицьким обухом.

Дня 9. березня ц. р. розпочався в Харкові, столиці Радянської України, великий судовий процес 45 українських діячів за державну зраду. Головним обвинуваченим є С. Єфремів, А. Ніковський, О. Чехівський, В. Чехівський, митрополит В. Липківський, лікар О. Черняхівський, проф. Холодний і інші. До їхньої оборони зголосились 15 найліпших адвокатів.

Акт обвинувачення закидує їм, що належали до тайної протибільшовицької орґанізації, яка звалась „Спілка визволення України“. Вона повстала в 1926 р. і була звязана з „Братством української державности“, що повстало ще в часах українсько-більшовицької війни. На чолі одної й другої орґанізації мав стояти член київської академії С. Єфремів. Мали вони за завдання повалити більшовицьку владу та відірвати Україну від Радянського Союзу. Акт обвинувачення старається доказати, що члени „Спілки визволення України“ були у змові з петлюрівською політичною еміграцією.

Українська автокефальна (независима) церква брала нібито визначну участь в роботі „Спілки визволення України“, обєднуючи в собі найзавзятіших українських націоналістів. Вона нібито помагала протибільшовицьким діячам під покришкою леґальної церковної діяльности вести боротьбу з радянською владою.

Також Українська Академія Наук була на основі акту обвинувачення довший час головним середовищем діяльности всіх ворогів революції, які находили там захист і леґалізацію перед радянською владою. Єфремів, що був довгі літа віцепрезидентом академії, робив усе можливе, щоби всі важнійші місця в академії обсадити людьми зі „Спілки визволення України“. Тут вони чулися безпечними перед диктатурою пролетаріяту, мовлячи, що для наукових установ не писаний радянський закон. Слідство мало викрити, що до академії принято 80 членів „Братства української державности“, а комната Єфремова була місцем сходин української контрреволюції. Особливу вагу зверталось на добір наукових робітників споміж молоді.

Розправа ведеться дуже сторонничо, а так само невірно пишуть про неї більшовицькі ґазети, перекручуючи на свій лад зізнання обвинувачених. Кількатисячна товпа слухачів комуністів настроєна проти них дуже ворожо. Зізнання Єфремова перерывали ворожими криками. Коли Єфремів сказав, що він син священика, комуністи закричали його лайкою, насміваючись з религії та духовенства. Він заперечив рішучо закидувані йому провини і коли хотів сказати свою думку про більшовицьку владу, голова трибуналу не позволив йому говорити.

Процес звернув на себе увагу цілого світа, який розуміє дуже добре, що є це одна з безчисленних спроб більшовицької влади винищити до решти всіх українських інтеліґентів, що думають про волю свого народу. Всім обвинуваченим грозить кара смерти.

—o—

У більшовицькому „раю“.

Масова утеча селян з Радянщини до Польщі треває дальше, хоч менших розмірах. Більшовики роблять на них облави, стріляють і обсадили границю кінною сторожею, так що доступ до неї трудний. Утікаючі переходять ночами, повзаючи на череві, або продираються крізь багна, причім багато з них топиться.

Оповідають страшні річи про більшовицькі порядки. Влада відбирає від них маєток на комуну, а як хто опирається, розстрілюють. Той, кому відобрано землю, мусить забратися зі села, інакше вишлють його на Сибір. Відбирають не тільки маєток, але й діти, які передають на виховання владі. Багато людей розстрілюють, закидуючи їм ріжні провини.

Дивоглядні розпорядки є в справі лікарів. Всіх лікарів приділили на примусову службу до шпиталів, де мають обслуговувати тільки комуністів. Навіть аптики не можуть давати лікарства „буржуям“. Тому люди шукають масово ратунку у знахорів. Інтеліґенти пробують дістатися до лікарів по ночах. Наслідок такий, що смертність в цілій Радянщині дуже велика і ширяються ріжні пошести, особливо плямистий тиф.

—

В обороні Хрстової віри.

Протест нашого духовенства проти релігійних переслідувань на Україні.

Дня 25. лютого 1930 р. відпоручники з усіх деканатів гр.-кат. Львівської Архіепархії при нагоді Зборів „Вдовичо-Сирітського Фонду“ ухвалили таку резолюцію:

Зібрані відпоручники духовенства гр.-кат. Львівської Архіепархії прилучуються до світового протесту проти божевільного більшовицького переслідування Христової релігії й церкви, руйнування родини і моралі, тих основ людського життя й духової культури. Цей свій протест зібрані відпоручники духовенства почувають себе зобовязаними піднести тим більше, що більшовики віддали на негідні світські цілі й одиноку на Великій Україні гр.-кат. церкву в Київі, яка збудована виключно з пожертв галицького українського населення, а її душпастиря о. Щепанюка заслали на страшні Соловецькі острови. Висловлюючи о. Щепанюкови честь і подив як мученикови за Христову віру, зібрані відпоручники взивають весь галицький гр.-кат. клир і вірних до безупинних молитов, щоби Небесний Господь скоротив муки мілюнів душ, які стогнуть у більшовицькім ярмі, щоб у середовищі тих мілюнів не дав згинути свойому святому імени, Христовій вірі і здоровій людській природі.

На організаційному фронті.

ЗБАРАЩИНА. На протязі місяця лютого і з початком березня відбулися в Збаращині дальші довірочні наради: 15 лютого ц. р. в Чернихівцях, 16-го в Охрімівцях, 17-го в Стриївці, 18-го Кийданцях, 19-го в Романовім селі, 22-го в Клебанівці, 23-го в Терпилівці, 24-го в Добромірці, 25-го в Лозівці, 26-го в Гущанках, 27-го в Новім Селі, 28-го в Лисичинцях, 1 березня в Шельпаках і 2 березня в Шилах. В нарадах взяло численну участь громадянство вичисленних сіл. Вказати хочби на Стриївку, де було 149 осіб, Гущанки 158, Лисичинці 168, Терпилівка 194, Чернихівці 202, Клебанівка 251, а в Шилах було 334 осіб. Свідчить це про велике зацікавлення селян громадськими справами і прихильність їх до Українського Національно-Демократичного Обєднання. На нарадах реферував п. Гринько Скасків з Підгаєччини. Всюди винесено резолюції, в яких одобряється діяльність Української Парл. Репрезентації і осуджується московсько-більшовицький терор на Великій Україні. В кожному селі вибрано партійний Комітет Укр. Нац. Дем. Обєднання. Таким чином Збаращина стає на правдивий шлях національної роботи. Слід замітити, що всі наради відбулися дуже поважно і без яких небудь виступів ворожих до Укр. Нац. Дем. Обєднання. Лише в одній Лозівці кількох радикальних прихильників забили цвяхами двері читальні, в якій мала відбутися довірочна нарада. Це дуже обурило зібраних громадян, які хотіли відбити двері, але господар Степан Черняковський запросив зібраних до своєї досить обширної хати, де й відбулася нарада.

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ ПОСЛА В. ЦЕЛЕВИЧА В КОЗІВЦІ.

В неділю дня 9-го березня ц. р. відбулося в Козівці бережанського повіту під голим небом справоздавче віче посла Целевича. Не оглядаючись на непроходимі болота прибуло на віче поверх 1.500 учасників з Козівки та з околиці.

Громадянин М. Волощук привітав посла хлібом і сіллю, а повітовий орґанізатор Козівщини п. Іван Штабалюк зложив послові привіт громадян Козівщини. Посол Целевич виголосив двогодинний реферат про діяльність Української Парляментарної Репрезентації. Зокрема докладніше обговорив тяжке господарське положення рільництва і справу повітової і громадської самоуправи. В дискусії забирали голос громадяне: Іван Штабалюк, адвокат д-р. М. Стадник з Козови, Іван Кравець з Вибудова, Данило Грамяк з Козови, о. Р. Берест з Бишок і дир. П. Березовський з Бережан. Бесідники обговорювали ріжні болячки, як відбирання українським кооперативам концесій на трафіки, справу особового складу повітових і місцевих шкільних рад, господарську конечність будови гостинця з Козови до Зборова, зловживання П.З.У.В. і т. п. Посол Целевич давав вияснення у всіх порушених справах.

Ухвалено цілий ряд резолюцій, між іншим про повне довіря Укр. Парл. Репрезентації в справі катастрофального положення рільництва, в справі військової кольонізації і заосмотрення українських інвалідів, а також ухвалено резолюції проти арештів і релігійних переслідувань на Великій Україні і проти господарської політики більшовиків.

ТЕРНОПІЛЬЩИНА. 21 лютого ц. р. відбулася довірочна нарада в Ходачкові малім. Зібралось понад 300 осіб, які з незвичайним зацікавленням вислухали політично-економічного реферату п. Гринька Скакова, селянина-орґанізатора з Підгаєччини. Зібрані ухвалили одноголосно резолюції про довіря Укр. Парл. Репрезентації і окремо висловили протест проти терору на Великій Україні.

СТАРОСАМБІРЩИНА. В Лінинці пов. Старий Самбір відбулися загальні збори чит. „Просвіти“, яка вже від кількох літ не проявляла жадної діяльности. Реферували на зборах освітні справи п. О. Турянський і о. Іриней Крутій. — 26 січня ц. р. відбулися перші збори новозаложеної читальні „Просвіти“ в Нанчілці великій. Ця нова читальня має велике значіння, бо в Нанчілці є до 70% анальфабетів. — 9 лютого ц. р. відбулися загальні збори читальні „Просвіти“ в Бусовиську. Це село належить до найкращих в повіті, в ньому дуже добре поступає освітня і кооперативна справа. — 31 січня ц. р. відбулася в Старому Самборі кооперативно-господарська анкета в справі двотижневого сільсько-господарського курсу і заложення повітової кооперативної гуртівні. Постановлено влаштувати сільсько-господарський курс і заснувати кооперативну гуртівню.

По широкому світі.

НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДОГОВІР підписано минулого тижня у Варшаві. Тим способом скінчилася цлова війна, яку від пятьох літ вели зі собою обі держави. На основі цього договору обі держави можуть ввозити одна до другої вугіль і інші продукти. Польща може вивозити до Німеччини свині в першім році 200 тисяч, в другім 275 тисяч, а пізнійше до 350 тисяч штук. Биті свині вільно приймати тільки мясним фабрикам. Іншої худоби Німеччина не приймає, але перепускає через свої границі до інших західних країв. Крім цього Польща має позволити трьом німецьким корабельним товариствам на відкриття своїх відділів в деяких містах (також у Львові). Транспорти емігрантів німецьких кораблями мають відходити з Ґдині або Ґданська.

БІЛЬШОВИКИ НЕ ПЕВНІ СЕБЕ. Більшовицький комісаріят рільництва видав розпорядок, яким заборонив аж до нових зборів переміняти сільські господарства в колгоспи (комуни). Заборонено також конфіскувати збіжє та всякий приватний інвентар для комун. Тим способом хоче більшовицька влада ратуватися перед голодом, який грозить Радянщині, а рівночасно перед бунтом всего хліборобського населення, обуреного більшовицькою земельною політикою. Над цею справою радив центральний комітет комуністичної партії. Стверджено, що 80 прц. жовнірів червоної армії це селянські сини, які не є рівнодушні на те, що їх батькам відбирають маєтки. Заноситься на бунт армії, що була доси опорою більшовицької влади, а тоді диктатурі пролетаріяту прийде конець. На основі таких вістей Сталін рішив припинити до осени земельну колективізацію (переміну в комуни). Рішено також не переступати міри в протирелігійній боротьбі і касувати церкви тільки там, де цього справді домагається населення. Значить, більшовики не чуються сильними і мусять рахуватися з протестами культурного світа.

ДОСИТЬ МАЮТЬ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ПРИЯЗНИ. Німецький міністер заграничних справ Куртіюс заявив радянському послови в Берліні, Крестінському, що німецький уряд не буде робити ріжниці між комуністичною орґанізацією та радянським урядом і буде вважати радянську владу відповідальною за комуністичну аґітацію в Німеччині.

ЗА ВОЄННІ ВІДШКОДУВАННЯ. Німецький парлямент затвердив нарешті плян Юнґа, на основі якого Німеччина має сплачувати своїм переможцям воєнні відшкодування. Президент Гінденбурґ підписав цю ухвалу і видав відозву до народу, взиваючи німецьких націоналістів, щоб занехали всякий опір, бо справа є раз на все полагоджена. Націоналісти взяли собі ці слова не дуже до серця, бо вже заповіли боротьбу з Гінденбурґом.

В ІНДІЇ розпочалася тиха війна межи індійським населенням та англійською владою. Провідник індійських націоналістів Ґанді зібрав кількадесять своїх найблизших прихильників і розпочав похід, якого не знає новочасна історія. Вони йдуть від села до села і проголошують бойкот проти англійського панування. Нарід називає це „походом мучеників“, що голосить „евангеліє свободи“. Вони оминають все, що може довести до проливу крови, і проповідують мирний опір, аж побідить справедливість. Довкола „походу мучеників“ вбираються тисячі народу, що спокійно слухають промов, дають їм їсти та обсипують їх квітами. Ґанді веде свій похід в сторону камбійського заливу (на північ від міста Бомбаю), де находяться індійські саліни. Першим завданням походу зломити англійський монополь соли, опісля бойкотувати інші англійські порядки. Апостоли бойкоту приготовані на найгірше, а сам Ґанді навіть на смерть. Однак англійська влада дивиться на все те спокійно і приказала поліції та війську пильнувати порядку. Арештувати Ґандія і припинити „похід мучеників“ вона не важиться, бо знає, що це викликалоби повстання всего індійського населення.

—o—

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

В СПРАВІ ОКРУЖНИХ ПИСАРІВ.

Деякі тимчасові повітові виділи ділять повіт без згоди громадських рад на писарські округи і настановляють в них окружних писарів. Приміром тимчасовий повітовий виділ в Раві Руській поділив цілий повіт на 24 писарські округи і грозить громадським радам розвязанням, коли вони не приймуть накинених виділом писарів. Таке поступовання повітових виділів є нарушенням прав громадської самоуправи. Окружні писарі сповнювали би волю старости, а не волю громади. Крім цього установлення окружних писарів спричинило би нові великі тягарі на громаду, тому що окружні писарі мають бути дуже добре платні.

Зарядження повітових виділів у справі окружних писарів є протизаконне. Галицький громадський закон з 1866 р. постановляє виразно в §. 31. ,що громадська рада своєю ухвалою рішає про число громадської служби і її платні. Громадський писар є лише урядовцем і слугою громади. Ніхто не може змусити громаду, щоби вона іменувала писарем ту особу, якої вона не хоче. Так само ніхто не може змусити громаду, щоби вона згодилася приняти на свою службу накинених їй окружних писарів. Знають це добре тимчасові повітові виділи, але думають, що в який-небудь спосіб просьбою чи грозьбою — вдасться зломити опір громад.

Громадські ради повинні жадати, щоби повітовий виділ видав на письмі зарядження в справі окружних писарів. Від письменного рішення повітового виділу слід внести відклик до воєвідського виділу з покликанням на §. 31. громадського закону. Коли би це не помогло, то громади повинні вносити позви до Найвищого Адміністраційного Трибуналу. На кожний випадок до часу вирішення справи Трибуналом громадські ради не повинні приймати окружних писарів і не повинні платити їм винагороди за їх працю.

(Відноситься лише до Галичини).

—o—

Нові драчки.

Осторога нашим громадам і громадським радним.

Над нами повисли нові хмари. Вядко наші села замало збідніли, забагато мають грошей, коли жадають від них нових драчок. В останніх днях скликують староства сесії війтів і наказують, щоби у всіх громадах ставили памятники або памяткові таблиці в честь маршалка Пілсудського та щоби купували для громадських урядів і всяких інших установ його портрети.

Звертаємо увагу наших громад, в першій мірі громадських урядів і війтів, що громади цього робити не є обовязані а старости не мають права громадам цього наказувати. І коли війт га громадська рада такого наказу староства не послухають, нічо їм за те не може статися, бо чема ніякого права, щоби староста чи хтонебудь мав право від наших громад цього жадати. Наші села і селяне тепер так зруйновані, мають стільки своїх видатків і потреб, яке жадна влада не заспокоює, що не можуть марнувати гроша на такі видатки.

Різні вісти

— В румунському міністерстві рільництва викрито зловживання, наслідком чого державний скарб стратив 100 мілїонів леїв.

— В Парижі помер бувший еспанський диктатор ґен. Прімо де Рівера. Правив Еспанією поверх шість літ і уступив недавно зненавиджений всіми.

— В Миншині згоріла господарська комуна „Пролєтар“. Підпалили її селяни тоді, коли відбувалися збори, на яких мали ухвалити постанову про зачинення церкви.

НОВИНКИ.

— **Нарешті.** Управи народніх шкіл в Чернівцях дістали від румунської влади наказ завести науку української мови, якщо в школі є 40 українських дітей. Є це наслідок рішучих домагань українського громадянства.

— **Ювилей Бережан.** Сього року минає 400 літ, як Микола Сінявський заложив місто Бережани. Утворився комітет, що приготовляє ювилейний обхід, який буде сполучений зі 125-ими роковинами істнування бережанської гімназії.

— **Політичне вбивство.** В селі Псарах пов. Хшанів Константин Цюпал, член партії бебеків (одинка), убив Казимира Моленду, соціяліста, вистріливши до нього 5 куль. Причиною вбивства було те, що Моленда критикував гостро польський уряд.

— **За крадіж на почті.** В Краснім арештовано торговця збіжем з Бродів Горовіца, що хотів продати в Золочеві масу почтових значків. Була це часть значків, вкрадених недавно на суму 360 тисяч зол. в почтовім уряді на головнім двірци у Львові. Горовіц видав кількох своїх спільників.

— **Дні смерти.** Апеляційний суд у Харкові розглянув у місяці лютім 2 тисячі присудів смерти, з чого затвердив 1.683 присудів. Між засудженими є найбільше селян, що опирались радянській владі. До полагоджування таких справ визначено в кожнім місяци 3 дні і населення України називає їх „дні смерти“.

— **Земля западається.** Коло гостинця, що веде з Мельниці до Звинячки пов. Борщів, запалася земля на просторі сто метрів квадратових і 18 метрів глибоко. Причиною є мабудь підземні печери, яких в цих сторонах багато.

— **Поліцай застрілив жінку.** В Хлопицях пов. Ярослав 35-літний постерунковий Осип Телевяк докоряв своїй жінці, що вона зраджує його з другим поліціянтом. Однак це не помагало, а жінка робила йому ще авантури. Тоді поліціянт частрілив її з кріса а сам зголосився в команданта поліції, щоби його арештував.

— **Збіже згоріло.** В Данціґу згоріли два маґазини збіжа, в яких було 5 тисяч тон збіжа і великі запаси насіння та паші. Мури маґазинів завалилися і присипали одного пожарника, що погиб на місци. Шкода виносить коло 750 тисяч ґульденів. — На стації Ботушани в Румунії згоріло 150 ваґонів збіжа.

— **Весільна стрілянина.** В селі Жовтанцях пов. Жовква було 24. жовтня м. р. весілля у господаря Пилипа Шика. На цю забаву прийшли парубки з сусідного села Вихопня, але їх не впустили. Парубки вернулися до дому і незабаром прийшли знову, але зі зброєю і почали стріляти до середини. Учасники забави припали до землі, рятуючись перед кулями, тільки Степан Шик, брат молодої, упав трупом. Поліція арештувала чотирох парубків з Вихопня, а то Онуфра Голатка, Луця Заяця, Володимира Строцького і Гната Ягника, що станули минулого тижня перед судом присяжних у Львові. Всі дістали по два роки вязниці.

— **За вбивство жінки.** Перед судом присяжних в Чорткові станув Микола Мулик, господар з Тлустого, що застрілив свою жінку. Бив її і знущався над нею по звірськи, так що жінка втікла до родичів. Коли не хотіла вернути до нього, Мулик застрілив її на дорозі. Засудили його на 8 літ тяжкої вязниці.

— **Смерть підчас проповіди.** Євангелицький епископ у Будапешті д-р. Кірхкнопф говорив у церкві про смерть і страшний суд. Підчас проповіди так зворушився, що дістав удар серця і помер на очах слухачів.

— **Окрадають церкви.** В Гадинківцях пов. Копичниці обікрали злодії церкву. Також в Семенівці пов. Збараж дісталися злодії до церкви і забрали зі скарбонки 60 зол.

ДОПИСИ.

БУЧАЧ. **Заборона зборів кредитово кооперативи.** 4-го березня ц. р. відбувалися в Бучачі загальні збори повітової щадничо-кредитової кооперативи „Праця“. Підчас відчитування протоколу з попередніх зборів прийшов на салю командант поліції в Бучачі Пєкарж і спитав голову зборів, що це за збори і хто їх скликав, та чи є на них дозвіл староства. Зібравши ці відомости відійшов, а за якої пів години явився на салі командант повітової поліції підкомісар Стефанович з командантом Пєкаржом і 10 узброєними поліціянтами та на доручення староства розвязав збори, приказуючи присутним до двох хвилин опорожнити салю. Про зарядження старости кооператива повідомила міністра внутрішних справ, а відпис цього повідомлення переслала нашій Парляментарній Репрезентації. Рівночасно внесла до прокуратури в Станиславові карне донесення проти старости і повітового команданта в Бучачі за надужиття влади.

Ціни у Львові.

ЗБІЖЕ: Пшениця двірська 35·25—36·25, збірна 33·25—34·25, жито 17·50—18, ячмінь 16·25—16·75, овес 16 до 17·25.

НАБІЛ: Маслосоюз платив кооперативам 11. березня: масло експортове солене і несолене 5·30, молоко 0·34, сметана 1·80, яйця копа 6·00.

ГРОШІ: Доляр амер. 8·90, канад. 8·81, чеська корона 0·26, рум лев 0·05, астр. шілінґ 1·25, фанц. франк 0·34, фунт штерл. 43·50, червінець 15.

ХУДОБА. На львівській тоговици платили за корови третьої сорти по 1 зл., другої сорти по 1·25—135 зл. а першої 1·50 зл. За повсті воли по 1·50—160 зл., за бугаїв другої сорти 1·25—1·35, за ялівник від 1·30—1·60 зл. за телята по 1·— до 1·25, за 1 кґ. живої ваги. Експортова різня Рукера на Знесінню коло Львова платить за товсті свинї по 1·80—2·30 зл. за кґ. живої ваги, за свині на бекон (мясні на забій і вивіз до Анґлії) по 1·90—2·10 зл., за свині (гірші) на вивіз до Відня но 1·70 до 1·90 зл. Сподіються звишки, як все буває перед Великоднем.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.